

АНОТАЦІЯ

Назва дисципліни/освітнього компоненту	Юридична психологія
Компонент освітньої програми	Вибірковий
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	3,0 кредити / 90 годин
Вид підсумкового контролю	Залік
Мова викладання	Українська
Викладач	Луцик Галина Олександрівна, старший викладач кафедри вікової та педагогічної психології
CV викладача (in) на сайті кафедри	https://psuhologia.rshu.edu.ua/kafedra/kafedra-vidkovoї-ta-pedahohichnoi-psykholohii/sklad-kafedri/9-uncategorised/119-lutsyk-halyna-oleksandrivna
E-mail викладача:	halyna.lutsyk@rshu.edu.ua

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Юридична психологія» :

1. Ознайомити здобувачів вищої освіти з теорією і практикою використання психологічних знань у юридичній сфері.
2. Навчити майбутніх психологів розуміти та аналізувати першоджерела, перетворювати їх з матеріалу для ознайомлення на матеріал для дослідження.
3. Формувати навички ефективної професійної комунікації в юридичній сфері, психологічного аналізу правових ситуацій, розвиток практичних навичок використання психологічних методів у юридичній практиці .

Досягнення мети забезпечується за рахунок виконання вправ та індивідуальних завдань, спрямованих на розвиток креативності майбутніх фахівців. В процесі навчання формуються такі риси особистості, як самостійність у розвитку пізнавальних інтересів, логіка і здатність аналітичного мислення, відповідальність під час прийняття рішень, пам'ять, увага, мовна інтуїція, вміння та навички самостійної та колективної роботи тощо.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Юридична психологія» є:

- визначити методи застосування психологічних знань у юридичній сфері;
- розуміти значення психологічних досліджень у юридичній діяльності та взаємодії із злочинцями зокрема;
- засвоїти зміст та завдання психологічних досліджень у юридичній діяльності;
- сприяти застосуванню психологічних знань у практиці юридичної діяльності.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами Стандарту дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти компетентностей:

I. Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері професійної діяльності та у процесі навчання, що передбачають застосування теорій та методів психологічної науки та характеризуються комплексністю і

невизначеністю умов та вимог.

II. Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК03. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК08. Навички міжособистісної взаємодії,

ЗК09 Здатність працювати в команді.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК12. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовою як усно, так і письмово, поважати різноманітності та мультикультурності.

III. Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК01. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК02. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК03. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК05. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК12. Здатність застосовувати знання психологічних механізмів функціонування, розвитку та формування психічних явищ, генезису особистості, її діяльності та індивідуальних особливостей.

СК13. Здатність виявляти толерантність (повагу та позитивне ставлення) до розмаїття культур, гендерної приналежності, індивідуальних форм самовираження, та самоздійснення

Програмні результати навчання:

ПР01. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР02. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

ПР05. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР07. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР09. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР11. Складати та реалізовувати програму надання психологічної допомоги з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність професійної діяльності.

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Юридична психологія в системі психологічного знання

Тема 1. Предмет і система юридичної психології

Юридична психологія як галузь психологічних знань і як навчальна дисципліна. Предмет юридичної психології. Основні завдання юридичної психології. Структура юридичної психології, основні розділи. Місце юридичної психології в системі психологічної науки та права. Міждисциплінарні зв'язки юридичної психології. Сучасні проблеми юридичної психології.

Тема 2. Методологічні основи юридичної психології

Методологічні принципи юридичної психології. Методи юридичної психології. Класифікація методів. Методи наукового дослідження. Психологічні методи дослідження. Основні методи наукового дослідження в юридичній психології: спостереження, експеримент, вивчення продуктів (результатів) діяльності, тестування (анкетування) та експертне оцінювання. Межі використання методів юридичної психології у кримінальному процесі.

Тема 3. Історія розвитку юридичної психології

Основні етапи становлення та розвитку юридичної психології: рання історія юридичної психології (IV ст. до н. е. — перша пол. XIX ст.), становлення юридичної психології як самостійної науки (кінець XIX — поч. XX ст.), розвиток юридичної психології у XX ст. Експерименти В. Штерна з визначення ступеня достовірності показань свідків. Г. Гросс — основоположник західноєвропейської криміналістики і юридичної психології. Внесок А.Ф. Коні в розвиток юридичної психології. Сучасний стан юридичної психології.

Змістовий модуль 2. Особистість та група як категорії юридичної психології

Тема 4. Психологічні особливості правової соціалізації особистості

Поняття правової поведінки. Ознаки правової поведінки. Психологічні аспекти правової соціалізації особистості. Складові правової соціалізації. Психологічна характеристика правосвідомості (правова ідеологія, правова психологія). Правова психологія особистості (індивідуальна правова психологія). Правова культура.

Тема 5. Психологія нормативної поведінки та поведінкових відхилень

Поняття соціальних норм, їх роль у соціалізації індивіда. Регулювання соціальних взаємин. Поняття нормативної регуляції поведінки та її вплив на поведінку особистості. Психологічні аспекти правової поведінки. Поведінкові відхилення. Поняття девіантної поведінки. Теоретичні підходи до аналізу девіантної поведінки: філософський, правовий, соціологічний, біологічний, психологічний, педагогічний. Причини виникнення девіантної поведінки. Види девіантної поведінки. Психологічний аналіз делінквентної поведінки.

Тема 6. Психологічний аналіз злочинної поведінки

Злочинна поведінка як соціальне явище. Особливості злочинної поведінки. Етапи формування злочинної поведінки. Механізми злочинної поведінки. Детермінанти злочинної поведінки. Психологічний аналіз злочину. Взаємодія об'єктивних і суб'єктивних факторів здійснення злочину. Соціально-психологічні наслідки злочину. Соціально-психологічні причини злочинної поведінки неповнолітніх.

Тема 7. Особистість злочинця як об'єкт психологічного дослідження

Особистість правопорушника як спеціальний об'єкт психологічного дослідження, поняття особистості злочинця. Концепції особистості злочинця. Біологізаторські концепції особистості злочинця. Соціологізаторські концепції особистості злочинця. Основи вивчення й оцінки психології особистості злочинця. Психологія індивідуальної прийнятності здійснення злочинного діяння.

Структура особистості злочинця. Вивчення особистості правопорушника, його мотиваційної сфери при попередньому розслідуванні, розгляді справи у суді. Типологія злочинних типів. Формування особистості злочинця.

Тема 8. Психологічні особливості неповнолітніх правопорушників

Поняття віктимної поведінки підлітків. Особистість неповнолітнього правопорушника. Поняття особистості неповнолітнього злочинця. Структура особистості неповнолітнього злочинця. Індивідуально-психологічні характеристики неповнолітніх злочинців. Несприятливі

соціальні умови, що формують особистість неповнолітнього злочинця. Причини злочинності неповнолітніх, запобігання злочинам, що скоїли неповнолітні.

Тема 9. Психологічний аналіз особистості засуджених до позбавлення волі

Психологічна характеристика особистості засудженого. Типи засуджених. Адаптація ув'язненого до умов соціальної ізоляції. Типи адаптації: соціальна та психологічна. Складні адаптивні ситуації, що переживають засуджені. Типи особистості, що залежать від особливостей адаптації до умов соціальної ізоляції. Психологічні особливості мікросередовища засуджених. Прошарки (страсти) засуджених. Соціально-психологічні явища в середовищі засуджених і профілактика їх негативних впливів. Ресоціалізація і корекція поведінки засуджених. Психологічні основи процесу перевиховання засуджених. Профілактика кримінальної поведінки. Проблеми соціально-психологічної адаптації звільненого до умов життя на волі. Психологічна характеристика осіб, позбавлених волі. Загальна теорія психічних станів. Класифікація психічних станів осіб позбавлених волі. Динаміка особистості в умовах позбавлення свободи. Загальні закономірності впливу на зміну психічних станів засуджених до позбавлення волі.

Тема 10. Психологія жертви (віктимологія)

Предмет, завдання та методи віктимології. Поняття «жертва» у психології та праві. Основні теорії віктимності. Поняття віктимної поведінки та її ознаки. Типологія жертв злочинів. Індивідуально-психологічні чинники віктимності. Роль характеру, темпераменту та емоційної сфери у формуванні віктимності. Соціально-психологічні фактори ризику стати жертвою. Поняття та причини вторинної віктимізації. Основні принципи психологічної підтримки

Тема 11. Психологічні особливості злочинних груп

Поняття злочинної групи. Психолого-правова оцінка злочинних формувань (груп), їхньої протиправної діяльності. Типи злочинних формувань. Психологічні механізми групової злочинної поведінки. Конформізм і підпорядкування груповому тиску. Дифузія відповідальності. Деіндивідуація у групі. Групове мислення (groupthink). Поляризація групових рішень. Онлайн-злочинні групи та мережеві спільноти. Психологія організованої злочинності в умовах глобалізації. Вплив війни та соціальної нестабільності на групову злочинність.

Тема 12. Психологія масової поведінки і права

Поняття масової поведінки в психології та праві. Основні форми масової поведінки (натовп, публіка, аудиторія, соціальні рухи). Відмінність індивідуальної та масової поведінки. Соціально-психологічні механізми масової поведінки. Поняття та типи натовпу (випадковий, експресивний, агресивний, панічний). Психологічні механізми поведінки людини в натовпі. Деіндивідуація та зниження особистої відповідальності. Емоційне зараження та наслідування. Роль лідера в натовпі. Психологічні причини масових заворушень. Агресія та її поширення в масі. Фактори ризику масових правопорушень. Мотивація участі в протестах. Психологічна динаміка протестних рухів. Фейкові новини і маніпуляція масами. Інформаційні війни та психологічний вплив.

Тема 13. Психологічний аналіз особистості працівників юридичної сфери

Працівник юридичної сфери. Особистісно-значущі характеристики юриста. Особистісна зрілість юриста. Професійна спрямованість особистості юриста. Професійна майстерність юриста і його психологічні складові. Професійно-психологічна підготовленість юриста. Професіограма працівників юридичної сфери. Професійний відбір працівників юридичної сфери. Психологічна підготовка працівників юридичної сфери до дій в екстремальних умовах.

Тема 14. Структура особистості працівників юридичної сфери

Інтереси, потреби, мотивація працівників юридичної сфери. Пізнавальна сфера працівників – юристів. Емоційно-вольова складова особистості юриста. Я-концепція особистості юриста. Стресостійкість як індивідуально-психологічна характеристика працівників юридичної сфери.

Змістовий модуль 3. Діяльність як проблема юридичної психології

Тема 15. Соціально-психологічні основи юридичної діяльності

Поняття юридичної діяльності. Види юридичної діяльності. Характеристика юридичної діяльності: спрямованість, наявність специфічних цілей; особливості суб'єктів та об'єктів діяльності; конкретні методи і засоби досягнення мети; наявність специфічних умов діяльності.

Психологічна структура юридичної діяльності (пізнавальна, комунікативна, конструктивна, організаційна діяльність; допоміжні види юридичної діяльності – профілактична та засвідчувальна.). Стресогенний характер юридичної діяльності. Екстремальні умови юридичної діяльності.

Тема 16. Спілкування в професійній діяльності працівників юридичної сфери

Поняття спілкування, його функції та види. Роль спілкування у реалізації професійних завдань працівників юридичної сфери. Особливості професійного спілкування працівників юридичної сфери. Психологія спілкування з різними категоріями осіб у професійній діяльності працівників юридичної сфери.

Тема 17. Кризові стани в професійній діяльності працівників юридичної сфери

Поняття та причини кризових станів людини. Особливості переживання кризових станів. Психологічний аналіз кризових станів працівників юридичної сфери. Поняття «професійної деформації». Шляхи подолання професійних деформацій. Конфлікти професійного спрямування як причина кризового стану особистості. Причини юридичних конфліктів. Управління професійними конфліктами. Запобігання конфліктам та шляхи їх розв'язання.

Тема 18. Психологічні основи розслідування злочину

Загальна характеристика психологічних особливостей слідчої діяльності. Особливості мислення слідчого. Професійна інтуїція і логічні процеси. Психологічні особливості огляду місця події. Психологічна сутність пред'явлення для впізнання. Урахування психологічних чинників відтворення обстановки та обставин події. Психологічні характеристики обшуку і вилучення. Психологія слідчого експерименту, відтворення обстановки та обставин події. Використання психолога як консультанта і фахівця на попередньому слідстві.

Тема 19. Психологічні основи допиту

Допит як форма дізнання обставин вчиненого правопорушення. Психологія формування показань. Психологія допиту потерпілого. Психологія допиту підозрюваного і обвинуваченого. Психологія допиту свідків. Психологічні особливості допиту неповнолітніх. Психологія очної ставки.

Тема 20. Психологічні та організаційно-правові засади судово-психологічної експертизи

Поняття судово-психологічної експертизи. Компетенція судово-психологічної експертизи (СПЕ). Завдання СПЕ. Підстави для призначення судово-психологічної експертизи та постановка питань до СПЕ. Види судово-психологічних експертиз. Методика проведення СПЕ. Етапи проведення та оформлення результатів СПЕ. Особливості проведення комплексних СПЕ.

Тема 21. Психологія судового процесу

Психологічна структура судової діяльності. Загальна структура пізнавальної діяльності суду. Загальна психологічна характеристика судового процесу. Послідовність формування внутрішнього переконання судді. Психологічні особливості судового допиту. Психологія судових дебатів. Психологічні основи виховної функції судового процесу. Психологічні особливості прийняття рішення суддею. Психологія винесення вироку. Психологічний аналіз поведінки підсудного. Психологічні стани підсудного. Психологічний аналіз усвідомлення вироку суду.

Тема 22. Психологічні засади діяльності прокурора та адвокатської діяльності

Психологічні аспекти діяльності прокурора. Підтримка державного обвинувачення у суді. Психологічні аспекти діяльності адвоката. Психологічна структура адвокатської діяльності. Психологічна підготовленість адвоката. Психологічні аспекти захисної промови адвоката.

Тема 23. Психолого-педагогічні засади профілактичної діяльності

Функціонально-психологічна характеристика профілактичної діяльності. Психологічні особливості профілактичної діяльності. Психологічний зміст та опосередкування функціональних обов'язків дільничного інспектора поліції.